

UCHWAŁA NR 13/2023
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
z dnia 16 stycznia 2023 r.

w sprawie sprawozdania partii politycznej Przebudzeni Konsumenci o źródłach
pozyskania środków finansowych w 2021 r.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 38a ust. 1 pkt 3 i art. 38a ust. 2 pkt 3, 4 i 7 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 372 oraz z 2021 r. poz. 2054)

postanawia

odrzuć sprawozdanie partii politycznej Przebudzeni Konsumenci o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w 2021 r., **z powodu** naruszenia art. 24 ust. 1, 4 i 8 oraz art. 25 ust. 1 i ust. 4a ustawy o partiach politycznych.

Uzasadnienie

Partia polityczna Przebudzeni Konsumenci (EwP 427) przedłożyła Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w 2021 r. w dniu 21 czerwca 2022 r. (data stempla pocztowego), tj. po upływie terminu określonego w art. 38 ust. 1 ustawy o partiach politycznych. Sprawozdanie zostało sporządzone według wzoru określonego w załączniku do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2003 r. w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych (Dz. U. poz. 269). Jednak na jego pierwszej stronie nie zostały podane adresy zamieszkania osób wchodzących w skład organu statutowego Partii, do czego Partia zobowiązana jest we wzorze tego sprawozdania. Oznacza to, że Partia uchybiła regulacji art. 38 ust. 1 ustawy o partiach

politycznych w związku z przepisami przywołanego rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych.

Wskazane wyżej uchybienia, na podstawie art. 38a ust. 2 i 3 ustawy o partiach politycznych, nie stanowią przesłanki do odrzucenia sprawozdania Partii. Pierwsze z nich rodzi natomiast konsekwencje określone w art. 38c tego aktu prawnego.

Żaden z uprawnionych podmiotów, wymienionych w art. 34a ust. 5 w związku z art. 38a ust. 1 ustawy o partiach politycznych, nie zgłosił zastrzeżeń do sprawozdania.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie złożonego sprawozdania oraz biorąc pod uwagę odpowiedzi udzielone przez Przewodniczącego Partii stwierdziła, co następuje.

W sprawozdaniu o źródłach pozyskania środków finansowych (z wyłączeniem Funduszu Wyborczego) partia polityczna Przebudzeni Konsumenci wykazała, że w okresie sprawozdawczym nie pozyskała żadnych środków. We wszystkich pozycjach sprawozdania wykazano „0,00”.

Ze sprawozdania wynika, że w tym czasie Partia otworzyła rachunek bankowy o numerze 61 1540 1030 2103 0005 1109 0001 w Banku Ochrony Środowiska. Ten sam numer rachunku wpisany został jako numer rachunku bieżącego Partii [w części pierwszej sprawozdania, poz. I (Środki pieniężne wpłacone na rachunki bankowe partii)], bez podania adresu siedziby Banku, oraz w części sprawozdania dotyczącej Wpływów i wydatków Funduszu Wyborczego Partii. Jednocześnie Partia nie poinformowała Państwowej Komisji Wyborczej o utworzeniu przez nią Funduszu Wyborczego.

Partia nie załączyła do sprawozdania żadnych dokumentów, w tym umowy rachunku bankowego, która mogłaby potwierdzić czy wykazany numer rachunku bankowego jest numerem bieżącego rachunku Partii, czy numerem rachunku jej Funduszu Wyborczego, o utworzeniu którego Partia nie poinformowała Państwowej Komisji Wyborczej, czy może Partia utworzyła dwa rachunki bankowe, tj. rachunek bieżący i rachunek Funduszu Wyborczego, omyłkowo wpisując w pozycjach sprawozdania właściwych do wykazania numerów tych rachunków ten sam numer.

Partia nie dołączyła również wyciągów bankowych prowadzonego czy prowadzonych rachunków bankowych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego

oraz historii tego lub tych rachunków. Wszystkie te dokumenty wymagane są na podstawie § 3 wskazanego wyżej rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych.

Mając na względzie powyższe, ale także działalność Partii w okresie sprawozdawczym, o której ona sama informuje na swoim profilu w mediach społecznościowych, Państwowa Komisja Wyborcza skierowała do Partii pismo, w którym zwróciła się m.in. o wyjaśnienie, na jakich zasadach Partia korzystała w okresie sprawozdawczym z lokalu w Jeleniej Górze, którego adres stanowi siedzibę Partii. Poprosiła o wskazanie czy Partia jest właścicielem tego lokalu, czy też korzystała z lokalu należącego do innego podmiotu/osoby; w jakim zakresie lokal ten był wykorzystywany przez Partię i czy ewentualnie generowało to koszty, a jeśli tak, to w jakiej wysokości i kto je ponosił.

Państwowa Komisja Wyborcza wskazała w piśmie kierowanym do Partii, że w 2021 r. Partia Przebudzeni Konsumenci posiadała swoją stronę internetową (<https://www.wygrajmyrazem.pl>), swój profil w mediach społecznościowych, podejmowała szereg działań, przygotowując swoje materiały, organizując spotkania i akcje promocyjne, organizując protesty, konferencje, prowadząc transmisje na żywo z wielu miejsc w Polsce, nagrywając, przygotowując i publikując szereg materiałów. Poza tym Partia posiadała swoje materiały promocyjne, w tym rollupy, flagi, banery, kamizelki czy koszulki.

W związku z powyższym Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła się o szczegółowe wyjaśnienie tego, w jaki sposób Partia prowadziła szeroką działalność, skoro nie dysponowała żadnymi środkami finansowymi; kto pokrywał koszty chociażby przywołanych wyżej działań, w tym koszty zakupu rollupów, flag, koszulek, koszty lokali, w których spotykała się Partia i z których prowadziła transmisje; koszty niezbędnego do tego sprzętu, energii elektrycznej; koszty innych mediów wykorzystywanych w lokalach, z których korzystała Partia; koszty sprzętu wykorzystywanego w organizowanych przez Partię inicjatywach; czy też koszty udziału w inicjatywach, w których Partia uczestniczyła; koszty przejazdów.

W związku z tym, że Partia posiadała swoją stronę internetową i profil społecznościowy Państwowa Komisja Wyborcza zapytała Partię o wielkość kosztów

utworzenia, administrowania i prowadzenia tak strony internetowej Partii, jak i jej profilu społecznościowego; kto ponosił koszty tych działań; czy koszty te ponosił podmiot wskazany w stopce strony internetowej Partii „© 2021 Projekt i wykonanie: Filip S. Partii przedstawione zostało także pytanie, czy Partia podpisała umowę w sprawie utworzenia i administrowania jej stroną internetową, jak i profilem społecznościowym.

Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła się do Partii o szczegółowe wyjaśnienia w tych kwestiach, włącznie z dokonaniem wyceny wszystkich korzyści jakie Partia przyjęła w 2021 r., jakiego rodzaju były to korzyści, kto świadczył je na rzecz Partii i kto ponosił ich koszty.

Państwowa Komisja Wyborcza skierowała ponadto do Partii pytanie o to, jaki cel statutowy realizowała promując na swoim profilu społecznościowym komercyjne imprezy organizowane przez podmioty zewnętrzne. Zwróciła się do Partii także o załączenie bankowej umowy otwarcia rachunku o numerze wskazanym w jej sprawozdaniu oraz historii bankowej operacji na tym rachunku za okres sprawozdawczy.

W związku z brakiem odpowiedzi na wysłane do Partii pytania Państwowa Komisja Wyborcza skierowała je ponownie. W efekcie Przewodniczący Partii zwrócił się do Państwowej Komisji Wyborczej o ponowne doręczenie kierowanego do Partii pisma, gdyż ze względów zdrowotnych nie zostało ono podjęte i w efekcie operator zwrócił je nadawcy. Pismo to zostało po raz kolejny przesłane Partii.

W odpowiedzi na nie Przewodniczący Partii wskazał jedynie, że nie mógł udzielić odpowiedzi w wyznaczonym w tym piśmie terminie, gdyż zostało ono doręczone Partii zbyt późno. Jednocześnie jednak nie odniósł się do żadnej podniesionej w tym piśmie kwestii. Poinformował tylko, że „partia Przebudzeni Konsumenci do dnia dzisiejszego nie uzyskała zdolności do czynności prawnych”. Żadnej kolejnej odpowiedzi Partia nie przesłała Państwowej Komisji Wyborczej.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do stwierdzenia Przewodniczącego Partii, że do dnia 14 września 2022 r. (data widniejąca na piśmie Partii, w którym stwierdzenie to zostało sformułowane) nie uzyskała ona zdolności do czynności prawnych, należy jednoznacznie wskazać, że jak wynika z Biuletynu Informacji Publicznej Sądu

Okręgowego w Warszawie orzeczenie w przedmiocie wpisu partii politycznej do ewidencji wydane zostało 16 lipca 2021 r. Z chwilą wpisania do tej ewidencji Partia nabyła osobowość prawną i może korzystać z praw wynikających z ustaw. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 2 ustawy o partiach politycznych, partia może korzystać z praw wynikających z ustaw po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych. Osobowość prawną nabywa ona z chwilą wpisania do ewidencji (art. 16 ustawy, zob. także I. Heropolitańska, A. Nierodka, T. Zdziarski, Kredyty, pożyczki i gwarancje bankowe. Część II. Ogólne zasady dotyczące udzielania kredytów bankowych, pożyczek i gwarancji, Warszawa 2021).

W doktrynie wyraźnie podkreśla się, „iż chwilą, od której partia może ze wspomnianych praw korzystać, jest chwila uzyskania wpisu do ewidencji partii politycznych. (...) z chwilą wpisu do ewidencji rozpoczyna się *de facto* byt prawny partii (M. Dębska, Ustawa o partiach politycznych. Komentarz, Warszawa 2013). „Wpis do ewidencji ma dla p.p. istotne znaczenie praktyczne, zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o p.p. dopiero po jego uzyskaniu partia nabywa osobowość prawną i może korzystać z praw wynikających z ustawy” (J. Barciak, R. Balicki, Partia polityczna, [w:] Słownik wiedzy o sejmie, red. A. Preisner, Warszawa 1995).

Stanowiska te jednoznacznie potwierdził Sąd Najwyższy stwierdzając, że partia polityczna nabywa osobowość prawną (art. 16 ustawy o partiach politycznych) oraz może korzystać z praw wynikających z ustaw (art. 12 ust. 2 tej ustawy) z chwilą wpisania do ewidencji. Należy przez to rozumieć wydanie przez Sąd postanowienia o wpisie, po którym powinna niezwłocznie nastąpić czynność formalna, techniczna wpisania partii do ewidencji (prowadzonej w księdze ewidencji partii politycznych).

Jedynie w celu uzupełnienia i podkreślenia nietrafności stwierdzenia Przewodniczącego Partii można wskazać, iż nawet w informacji Sądu Okręgowego w Warszawie, VII Wydział Cywilny Rejestrowy, Sekcja ds. rejestrowych, z 18 stycznia 2022 r., dotyczącej wykazu partii politycznych wpisanych do ewidencji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r., przy wpisie Partii Przebudzeni Konsumenci nie istniała informacja „postanowienie nieprawomocne”, jak miało to miejsce w przypadku partii politycznych, w sprawach wpisu których postanowienie Sądu faktycznie miało przymiot nieprawomocności. Warto jednak zaznaczyć, że ustawa o partiach

politycznych czyni rozróżnienie między wpisem do ewidencji, który jest dokonywany niezwłocznie po wydaniu przez Sąd postanowienia w przedmiocie wpisu (dokonania, zmiany i wykreślenia wpisu), jeszcze przed jego uprawomocnieniem się, a samym prawomocnym postanowieniem. Ze względu na charakter wpisu – w znaczeniu prawnym, ale także technicznym – nie można mówić o „prawomocnym” lub „nieprawomocnym” wpisie, a jedynie o prawomocnym lub nieprawomocnym postanowieniu Sądu, które stanowiło podstawę dokonania wpisu do ewidencji. Inaczej mówiąc, w odniesieniu do wpisu do ewidencji partii politycznych (podobnie jak w przypadku wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego) nie można mówić o „prawomocności” wpisu, bo kwalifikacja ta odnosi się jedynie do postanowienia sądu rejestrowego stanowiącego podstawę wpisu (zob. postanowienie SN z 14 sierpnia 2001 r., III SW 17/01; z 14 czerwca 2005 r., III SW 7/05).

Z powyższego jednoznacznie wynika, że Partia Przebudzeni Konsumenci od 16 lipca 2021 r. posiadała zdolność do czynności prawnych.

Nie można pominąć także tego, że twierdzeniom Przewodniczącego Partii o braku zdolności Partii do czynności prawnych przeczy chociażby to, że – jak wykazała w sprawozdaniu sama Partia Przebudzeni Konsumenci – otworzyła ona w okresie sprawozdawczym rachunek bankowy, a zatem dokonała niewątpliwie czynności prawnej.

Mając na względzie, że Partia nie załączyła do sprawozdania żadnych wymaganych dokumentów, nie udzieliła odpowiedzi na żadne z kierowanych do niej pytań dotyczących kwestii finansowania jej działalności w 2021 r., oraz zakres tej działalności, uzasadnione jest przyjęcie domniemania, że w okresie sprawozdawczym Partia pozyskiwała swój majątek z niedozwolonych źródeł, niewymienionych w art. 24 ust. 1, ust. 4 i ust. 7 ustawy o partiach politycznych, że pozyskane środki finansowe gromadziła poza swoim rachunkiem bankowym, tj. niezgodnie z art. 24 ust. 8 wskazanej ustawy, a także że przyjmowała środki finansowe, jak również wartości niepieniężne, z niedozwolonych źródeł, tj. od podmiotów innych niż od obywateli polskich mających stałe miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, czym naruszyła regulację art. 25 ust. 1 i ust. 4a ustawy o partiach politycznych. Jak stwierdził Sąd Najwyższy, skoro

zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy o partiach politycznych, partia może pozyskiwać środki finansowe jedynie od osób fizycznych, ich przyjęcie od innego niż osoba fizyczna podmiotu narusza powołany przepis, co według art. 38a ust. 1 pkt 3 i ust. 2 pkt 4 przywołanej ustawy stanowi podstawę do odrzucenia sprawozdania (postanowienia Sadu Najwyższego z 17 września 2004 r., III SW 39/04 i III SW 44/04). W innym ze swoich postanowień Sąd ten wskazał, że jedną z istotnych gwarancji mających zapewnić skuteczną realizację zasady jawności źródeł finansowania partii politycznych (art. 23a ustawy o partiach politycznych), jest wprowadzony artykułem 24 ust. 1 ustawy o partiach politycznych, w sposób jednoznaczny i enumeratywny zarazem, wykaz dopuszczonych przez ustawodawcę źródeł finansowania partii politycznych, który doprecyzowany jest w art. 25 ust. 1 tej ustawy (postanowienie z 3 października 2002 r., III SW 21/02). Przyjęcie przez partię polityczną korzyści majątkowych z nieznanego, niedozwolonego źródła stanowi naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa. To stanowisko Państwowej Komisji Wyborczej potwierdził już w 2004 r. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 17 września, III SW 38/04 (por. także postanowienie SN z 22 września 2006 r., III SW 23/06, postanowienie z 14 października 2008 r., III SW 10/08 i postanowienia z 23 kwietnia 2002 r., III SW 3/02, III SW 4/02, III SW 5/02).

A zatem również te naruszenia, stosownie między innymi do regulacji przywołanej w postanowieniu Sądu Najwyższego, tj. do regulacji art. 38a ust. 1 pkt 3 i ust. 2 pkt 4, ale także pkt 7 ustawy o partiach politycznych (bez względu na kwoty, jakich naruszenia te dotyczą) przesądzają o obowiązku odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania partii politycznej.

O tym, że Partia pozyskiwała środki finansowe może świadczyć już chociażby to, że w ogłoszeniu o organizowanym przez nią w dniu 18 września 2021 r. „Spotkaniu wolnych Nauczycieli i Rodziców” zawarta była informacja, iż odpłatność za wstęp na nie wynosi 10 zł.

Potwierdzeniem tego, że Partia przyjmowała korzyści majątkowe od nieuprawnionych podmiotów może być także to, iż jej nazwa i symbol zamieszczone były w materiałach promocyjnych „Clubu Paradise” z Lubania. Jeżeli Partia za te działania nie zapłaciła oznacza to, że przyjęła korzyści o charakterze niepieniężnym od nieuprawnionego podmiotu, a zatem niezgodnie z art. 25 ust 1 w związku z ust. 4a

ustawy o partiach politycznych. Jeśli natomiast Partia pokryła koszty tego typu działalności promocyjnej, oznacza to, że pozyskała środki z niewiadomych, a zatem można domniemywać, że nielegalnych źródeł, czego nie wykazała w sprawozdaniu finansowym, gromadziła je w niewiadomy sposób, i wydatkowała je, a zatem wcześniej przyjęła. Wydatkowanie bowiem chociażby części spośród środków pozyskanych w sposób niezgodny z prawem oznacza, że Partia przyjęła środki pozyskane wbrew prawu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 września 2016 r., III SW 8/16).

Partia promując jednocześnie działalność tego Klubu, w tym prowadzoną w nim sprzedaż alkoholu, przeznaczyła swój majątek na cele niezwiązane z działalnością statutową lub charytatywną Partii, a zatem niezgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o partiach politycznych. Naruszenie tego przepisu nie powoduje co prawda odrzucenia sprawozdania Partii, ale wywołuje konsekwencje określone w art. 49c pkt 1 tej ustawy.

Poza tym, jak już nadmieniono, nie jest możliwe ustalenie w jaki sposób gromadzone były środki finansowe Partii ponad to, że nie były one gromadzone zgodnie z przepisami ustawy o partiach politycznych. Partia nie przedstawiła bowiem historii rachunku bankowego o nr 61 1540 1030 2103 0005 1109 0001, a w sprawozdaniu wykazała, iż żadnych środków nie pozyskała. Uzasadnione jest zatem przyjęcie domniemania, że środki pozyskane przez Partię gromadzone były z naruszeniem zasad określonych w art. 24 ust. 8 ustawy o partiach politycznych. W myśl tej regulacji partia polityczna może gromadzić środki finansowe jedynie na rachunkach bankowych, z zastrzeżeniem art. 26a ustawy o partiach politycznych. Przez rachunek bankowy partii, na którym jest ona zobowiązana, na podstawie art. 24 ust. 8 ustawy o partiach politycznych, gromadzić środki finansowe, należy rozumieć rachunek bankowy, który musi należeć wyłącznie do partii politycznej. Treść tego artykułu Sąd Najwyższy określił jako jednoznaczną. Konstytucyjna zasada jawności finansowania partii politycznych nie ogranicza się bowiem do samych źródeł finansowania, lecz obejmuje także dalsze postępowanie z uzyskanym majątkiem i jego kontrolę, dla urzeczywistnienia której wprowadzona została regulacja art. 24 ust. 8 ustawy o partiach politycznych (zob. postanowienie z 14 grudnia 2016 r., III SW 17/16; także z 1 października 2007 r., III SW7/07).

Zgodnie z art. 38a ust. 2 pkt 3 ustawy o partiach politycznych, naruszenie wskazanego przepisu art. 24 ust. 8 przywoływanej ustawy skutkuje odrzuceniem sprawozdania finansowego partii politycznej.

Co istotne, regulacje te mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, a nie charakter zaleceń, co oznacza, że wystąpienie którejkolwiek z ujętych w nich przesłanek obliguje Państwową Komisję Wyborczą do odrzucenia tego sprawozdania, nawet gdyby naruszenie było minimalne lub nieumyślne. Nie może zatem w tym przypadku mieć znaczenia stopień zawinienia w naruszeniu prawa ani wysokość środków przyjętych przez Partię niezgodnie z przepisami ustawy o partiach politycznych. Na kategoryczność przepisów ustawy o partiach politycznych określających podstawy odrzucenia sprawozdania finansowego partii, które nie uzależniają obowiązku odrzucenia sprawozdania partii od wysokości sumy przekroczenia, w związku z czym, każde naruszenie tych przepisów skutkuje odrzuceniem sprawozdania, wielokrotnie wskazywał także Sąd Najwyższy (zob. postanowienia z 17 września 2004 r., III SW 37/04, z 2 września 2005 r., III SW 9/05, z 4 sierpnia 2006 r., III SW 10/06, III SW 15/06, III SW 17/06; z 22 września 2006 r., III SW 20/06, z 1 października 2007 r., III SW 7/07; z 14 grudnia 2016 r., III SW 17/16).

Należy wyraźnie podkreślić, że w tego typu sytuacjach regulacje prawne nie pozostawiają żadnej swobody działania Państwowej Komisji Wyborczej. Narzucają konkretny tryb jej działania oraz sposób zakończenia postępowania. Podjęcie przez Państwową Komisję Wyborczą innego rozstrzygnięcia niż wynikające z art. 38a ust. 1 pkt 3 i art. 38a ust. 2 pkt 3, 4 i 7 ustawy o partiach politycznych narażałoby ją na zarzut działania niezgodnego z prawem. Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z zasadą praworządności (legalizmu) wyrażoną w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, działa zaś na podstawie i w granicach prawa powszechnie obowiązującego, respektując jego przepisy.

Państwowa Komisja Wyborcza podkreśla jednocześnie, że żadne realne czy też hipotetyczne utrudnienia w funkcjonowaniu partii politycznej nie mogą stanowić uzasadnienia dla jej niezgodnego z prawem działania, także w zakresie pozyskiwania środków. Partia Przebudzeni Konsumenci w okresie sprawozdawczym działania takie

podejmowała. Polegały one przede wszystkim na przyjmowaniu korzyści majątkowych od nieuprawnionych czy nieujawnionych podmiotów, chociażby w postaci promowania działalności Partii; projektowania oraz przygotowania i produkowania różnego rodzaju materiałów z logo Partii, jak koszulki, kamizelki, plakaty, banery, flagi; na udostępnianiu Partii pomieszczeń, w których ta prowadziła swoje działania, mediów w tych pomieszczeniach; sprzętu elektronicznego niezbędnego do realizacji działań podejmowanych w 2021 r. przez Partię; na pokrywaniu kosztów podróży przedstawicieli Partii; które to działania, jak i przedmioty będące wytworem części z nich, niewątpliwie mają swoją wartość.

Państwowa Komisja Wyborcza zaznacza przy tym, że złożone przez Partię sprawozdanie bez niezbędnych załączników oraz brak udzielonych przez nią wyjaśnień nie pozwalają na ustalenie czy łączna suma wpłat lub łączne wartości niepieniężne przekazane na rzecz partii politycznej nie przekraczały w roku sprawozdawczym od jednej osoby 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę (art. 25 ust. 4 i 4a ustawy o partiach politycznych), jak i czy wpłaty na rzecz Partii dokonywane były zgodnie z art. 25 ust. 5 tej ustawy. Co prawda naruszenie tych regulacji nie powoduje odrzucenia sprawozdania finansowego partii politycznej, ale pozyskane wbrew nim korzyści majątkowe, zgodnie z art. 39a ust. 1 ustawy o partiach politycznych, podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa.

Należy także wyraźnie zaznaczyć, że obowiązek prawny wykazania, poprzez przedstawienie kompletnej, rzetelnej dokumentacji finansowej, w tym odpowiednich dowodów dotyczących poszczególnych wpłat, że wszystkie środki finansowe pozyskane zostały przez partię w sposób zgodny z obowiązującym prawem, spoczywa na partii politycznej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SW 3/05). Obowiązku tego partia Przebudzeni Konsumenci nie wypełniła.

Zaakceptowanie sytuacji, w której partia polityczna wykazując w sprawozdaniu, że w danym okresie sprawozdawczym nie pozyskała i nie wydatkowała żadnych środków, a jednocześnie prowadziła aktywną działalność wymagającą zarówno pozyskiwania wartości materialnych, jak i wydatkowania środków pieniężnych oznaczałoby, że w gruncie rzeczy partia może bez ograniczeń pozyskiwać środki od różnego rodzaju podmiotów, polegające nie tylko na promocji

jej działalności, ale także na pokrywaniu przez nie kosztów wskazanych wyżej usług czy przedmiotów, kosztów noclegów, wykorzystywanych przez partie urządzeń itp. Prowadziłyby to do patologicznych sytuacji, w których partia polityczna mogłaby prowadzić zakrojoną na szeroką skalę działalność wymagającą istotnych nakładów finansowych bez potrzeby pozyskiwania i wydatkowania środków finansowych, albowiem wartości niepieniężne w postaci sfinansowania działalności tej partii byłyby finansowane przez inne podmioty nieuprawnione. Możliwe byłyby wówczas także sytuacje, że partia faktycznie gromadziła środki finansowe z dowolnych źródeł, czego po prostu nie wykazała w swoim sprawozdaniu. Stanowiłoby to niewątpliwie ukryte, niedozwolone, finansowanie partii odbywające się po za systemem finansowania partii politycznych i kampanii wyborczych. Przeczyłoby to jednoznacznie regulacji art. 11 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 23a ustawy o partiach politycznych. Oznaczałoby jednocześnie zaakceptowanie możliwości transferowania do systemu finansowania partii politycznych korzyści o wielomilionowych wartościach udzielanych partiom przez podmioty nie mieszczące się w katalogu dozwolonych źródeł finansowania partii politycznych. Środki te pozostawałyby też poza kontrolą Państwowej Komisji Wyborczej. Kontrola finansowania polityki jest natomiast niezbędna dla zapewnienia realnego przestrzegania zasady pluralizmu politycznego. By możliwe było jej sprawowanie (na zasadach właściwych w demokratycznym państwie prawnym), ewentualnie wyciągnięcie konsekwencji prawnych, finansowych (jeżeli takie ustanowiono), czy też politycznych, niezbędna jest możliwość jednoznacznego określenia przez kogo podejmowane były dane działania, kto za nie odpowiada, kto je finansował, skąd pochodziły środki finansowe na nie przeznaczone. Kontrola ta ma także na celu zagwarantowanie możliwie najpełniejszej realizacji zasady jawności finansowania – szeroko mówiąc – polityki (por. T. Gąsior, *Możliwość kontroli finansowania kampanii wyborczej i działalności promocyjnej partii w dobie nowych technologii na podstawie regulacji Kodeksu wyborczego i ustawy o partiach politycznych*, [w] red. M. Bernaczyk, T. Gąsior, J. Misiuna, M. Serowaniec, *Znaczenie nowych technologii dla jakości systemu politycznego. Ujęcie politologiczne, prawne i socjologiczne*, Toruń 2020).

Kontrola sprawowana przez Państwową Komisję Wyborczą jest kontrolą *post factum*, tj. prowadzona jest po zakończeniu okresu obrachunkowego, w trakcie którego partia zobowiązana jest na bieżąco weryfikować zgodność z prawem pozyskanych przez siebie środków finansowych. Jest ona do tego zobowiązana przede wszystkim przez regulację art. 35a ustawy o partiach politycznych, określającą, że za gospodarkę finansową Funduszu Wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją pełnomocnik finansowy; art. 38 ust. 1 wskazanej ustawy, stanowiącą, że to partia polityczna składa Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie finansowe, ale także przez rozporządzenie Ministra Finansów z 18 lutego 2003 r. w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, określające wzór sprawozdania finansowego partii, w którym to sprawozdaniu partia zobowiązana jest wykazać wszystkie pozyskane środki finansowe, zarówno te pochodzące z legalnych, jak i z nielegalnych źródeł. Zasady dokumentowania i ewidencji przychodów, wydatków, rozrachunków i składników majątkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych szczegółowo określa rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 2003 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości przez partię polityczną (Dz.U. z 2003 r. poz. 118) oraz ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości (art. 41 ustawy o partiach politycznych). Odpowiednio prowadzona i ujawniona dokumentacja, głównie finansowo-księgowa, oraz sporządzone na jej podstawie sprawozdanie finansowe są jednymi z najistotniejszych przejawów jawności finansowania partii politycznych, będącej elementem prawidłowego funkcjonowania ustroju demokratycznego (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2006 r., III SW 11/06), znajdującej swoje umocowanie w art. 11 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Co ważne, jawność ta nie powinna ograniczać się wyłącznie do przedkładania sprawozdań finansowych partii politycznych do badania właściwym do tego organom, ale powinna umożliwiać zapoznanie się z gospodarką finansową prowadzoną przez partie każdemu zainteresowanemu (np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 8 marca 2013 r., 11 I OSK 513/13; oraz z 18 grudnia 2014 r., I OSK 687/14; a także wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 20 grudnia 2016 r., II SAB/Wa 590/16). Z konstytucyjnej zasady jawności finansowania partii politycznych, która znajduje swoje częściowe powtórzenie w art. 23a ustawy o partiach

politycznych, wynika zatem zakaz utajniania finansów partyjnych oraz odpowiadający mu nakaz ujawniania informacji finansowych o działalności partii (zob. Mirosław Granat (red.), Ustawa o partiach politycznych. Komentarz, Warszawa 2020).

W przypadku sprawozdania finansowego partii politycznej Przebudzeni Konsumenci za 2021 r., złożonego niezgodnie ze stanem faktycznym, tj. z naruszeniem ustawowego obowiązku sprawozdawczego, określonego w art. 38 ust. 1 ustawy o partiach politycznych, w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, nie sposób jest mówić o przestrzeganiu i zrealizowaniu powyższych zasad. Złożone sprawozdanie nie pozwala m.in. na określenie jakie faktycznie były łączne przychody Partii w okresie sprawozdawczym, z jakich źródeł zostały one pozyskane, w jaki sposób gromadzone były przez Partię jej przychody.

Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze raz podkreśla, że celem określonej w art. 11 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady jawności finansowania partii politycznych, z którą korespondują regulacje ustawy o partiach politycznych, a także Kodeksu wyborczego, jest zapewnienie przejrzystości i jasności dokonywanych przez partie operacji finansowych (postanowienia SN z 25 września 2009 r., III SW 47/09, oraz z 25 lutego 2015 r., III SW 1/15), a przez to przeciwdziałanie korupcji politycznej. Zasada ta traktowana jest jako fundament wolności i demokracji, a także jako niezbędny warunek realizacji postulatu państwa przejrzystego (M. Chmaj, Wolność tworzenia i działania partii politycznych studium porównawcze, Olsztyn 2006, wyrok TK z 14 grudnia 2004 r., K 25/03). Stanowi jednocześnie element jawności życia publicznego, która przybrała w polskim systemie prawnym formę tzw. publicznego, konstytucyjnego prawa podmiotowego, prawa człowieka, mającego swe źródło w niezbywalnej godności ludzkiej (zob. wyrok TK z 9 kwietnia 2015 r., K 14/13, także W. Jakimowicz, Publiczne prawa podmiotowe, Kraków 2002).

Ponadto, odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego należy podkreślić, że partie polityczne, stanowią jeden z podstawowych elementów demokratycznego państwa prawnego. Są podstawową instytucją publicznego życia politycznego (M. Granat, Glosa do postanowienia składu 7 sędziów SN z dnia 1 października 2003, III SW 152/03, Przegląd Sejmowy Nr 5/2004). Ze względu na ich szczególny charakter,

zarówno na etapie walki o władzę, jak i – tym bardziej – w okresie jej sprawowania, nie mogą one być postrzegane jako zwykłe osoby prawne. Właśnie z tego względu regulacje prawne przyjęły wyraźnie restrykcyjną formułę regulacji w zakresie finansów i finansowania partii politycznych. W punkcie wyjścia jest reglamentacyjne ustalenie określonych uprawnień, form działalności czy finansowania partii, a nie jej liberalna swoboda jako uczestnika obrotu cywilnoprawnego (postanowienie SN z 17 września 2004 r., III SW 38/04). Partia stawia sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej (art. 1 ust. 1 ustawy o partiach politycznych), co oznacza, że jej utworzenie jest doniosłym aktem publicznoprawnym, z którym wiąże się nie tylko chęć uczestniczenia partii w życiu publicznym, ale także obowiązek posiadania minimum wiedzy o obowiązujących w nim regulacjach prawnych i rygorystycznego ich przestrzegania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 września 2005 r., III SW 9/05).

W związku z powyższym, Państwowa Komisja Wyborcza postanowiła jak w sentencji.

Od niniejszego postanowienia partii politycznej Przebudzeni Konsumenci przysługuje prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej

Sylwester Marciniak